

Asia: VN/12900/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan näkemykset sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Socca kiittää pyynnöstä lausua sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta. Sosiaalityöntekijöiden (erityisesti lastensuojelussa) saatavuus on merkittävä huoli.

Ammattihenkilölain kokonaisuudistus on kirjattu hallitusohjelmaan, joten yhden pykälän ja ammattiryhmän irrottaminen tästä kokonaisuudistuksesta on epäjohdonmukaista. Ammattihenkilölain kokonaisuudistus on erittäin tarpeellinen, ja sosiaalialan osaamiskeskus Socca toivoo sen tapahtuvan kohtuullisessa ajassa. Tässä ehdotuksessa yhden ammattiryhmän asemaa heikennettäisiin (terveydenhuollon puolella ei vastaavia pätevyysalentamisten mahdollisuuksia mainita).

Tämän ehdotuksen mukaan sellaisten henkilöiden joukko, jotka voisivat toimia tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä, laajentuu huomattavasti. Sosiaalialan osaamiskeskus Socca on huolissaan asiakasturvallisuuden toteutumisesta ja esimerkiksi sosiaalihuollon lainsäädännön osaamisesta, kun tilapäisen sosiaalityöntekijän mahdollisuudet annetaan niin laajalle ryhmälle. Tulkinta siitä, millainen on soveltuva sosiaalialan korkeakoulututkinto tai riittävä käytännön kokemus ja ammattitaito jää työnantajan vastuulle. Tämä on omiaan lisäämään erilaisia tulkintoja hyvinvointialueiden kesken, eikä se paranna asiakkaan asemaa ja oikeuksia saada hyvää sosiaalihuoltoa. Esityksessä tulee kuvata konkreettisemmin mitä tarkoittavat riittävä käytännön kokemus ja ammattitaito sekä soveltuva korkeakoulututkinto.

Sosiaalityö on vaativaa asiantuntijatyötä, joka edellyttää laaja-alaista tietoperustaista osaamista. Sosiaalialan osaamiskeskus Socca toivoo, että sosiaalityön veto- ja pitovoimatekijöihin kiinnitetään huomioita muilla toimilla kuin osaamisvaatimusten vähentämisellä. Esityksessä todetaan, että

koulutettuja päteviä sosiaalityöntekijöitä on tosiasiallisesti enemmän kuin hyvinvointialueilla tarvitaan. Näin ollen sosiaalityön työolosuhteet, palkkaus ja työnjaon kehittäminen jo olemassa olevien ammattiryhmien välillä on ensisijainen toimenpide työvoimapulaan.

Lausunnonantajan näkemykset voimaantulosta

Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Socca toteaa, että ammattihenkilölainsäädännön kokonaisuudistus on toteutumassa lähiaikoina, eikä tämän esityksen mukaista muutosta tule toteuttaa irrallisena siitä.

Onko lakiehdotuksen olennaisia vaikutuksia arvioitu riittävästi? Mitä muita olennaisia vaikutuksia lakiehdotuksella voidaan arvioida olevan?

Socca näkee vuonna 2016 voimaan tulleen ammattihenkilölain (817/2015) tärkeänä lakina sosiaalihuollon laadun ja asiakasturvallisuuden näkökulmasta. Esityksessä todetaan sivulla 30, että valvontaviranomaisilta saatujen tietojen mukaan sosiaalihuollon palvelujen saatavuuden ja asiakasturvallisuuden vaarantumisen pääasiallisina syinä on ollut tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävissä toimivien henkilöiden puutteellinen osaaminen hallinnollisesta menettelystä, sosiaalihuollon lainsäädännöstä, sosiaalihuollon asiakasasiakirjojen kirjaamisesta, käytettävissä olevista sosiaalipalveluista sekä julkisen vallan käytön edellytyksistä virkatoimessa. Opiskelijoiden ammattitaitoa ei ole pidetty riittävänä vastaamaan haastavista sosiaalihuollon asiakkuuksista, mikä on voinut johtaa asiakkaiden perusoikeuksien ja itsemääräämisoikeuden loukkauksiin sekä huonoon kohteluun.

Esitystä perustellaan kuitenkin asiakasturvallisuuden parantumisella, kun työvoimavajetta saadaan helpotettua tilapäisillä sosiaalityöntekijöillä. Socca toteaa, että sosiaalityöntekijöiden osaamisvaatimusten madaltaminen voi aiheuttaa uhkaa asiakasturvallisuudelle, koska tilapäisenä sosiaalityöntekijänä voi toimia entistä laajempi joukko erilaisella osaamistalustalla. Sosiaalityö on julkista vallankäyttöä, joka kohdistuu toisinaan perusoikeuksiin. Sosiaalityön osaamisella, ja ennen kaikkea lainsäädäntöosaamisella, on merkittävä vaikutus asiakkaan edun ja asiakasturvallisuuden toteutumiseen. Sosiaalihuollon ammattihenkilöitä koskevan sääntelyn tulee vahvistaa osaamistasoa, ei heikentää sitä. Nyt ehdotettu uudistus on mielestämme selkeä heikennys osaamiseen ja merkittävä riski asiakkaiden ja työntekijöiden oikeusturvan toteutumiseen. Tämän lisäksi uudistuksen kustannusvaikutukset ovat kyseenalaiset.

Sosiaalityön vetovoimaa ei lisää mahdollisuus tehdä työtä ilman koulutusta pienemmällä palkalla. Esityksessä todetaan muutoksen tuovan taloudellista hyötyä hyvinvointialueille, koska tilapäisesti sosiaalityöntekijöinä toimiville voitaisiin maksaa pienempää palkkaa. Talouden toimenpiteitä hyvinvointialueilla pitää tehdä, mutta niiden toteuttaminen ei pitkällä tähtäimellä ole tuottavaa, jos ne kohdistuvat epäoikeudenmukaiseen palkkaukseen tai ammattitaitovaatimusten alentamiseen.

Esityksessä todetaan mm. työparityöskentelyn mahdollisuuksista. On hyvin todennäköistä, että esitetyn uudistuksen myötä laillistettujen pätevien sosiaalityöntekijöiden työmäärä ja työn kuormittavuus kasvavat, koska perustyön lisänä heille osoitetaan tilapäisen sosiaalityöntekijän

valvontatehtävä. Hyvin todennäköistä on myös, että tästä valvontatehtävästä ei maksettaisi enempää palkkaa.

Muita yleisiä huomioita lakiehdotuksesta?

Lakiehdotuksen perustelut keskittyvät lähinnä yksinomaan käsittelemään lastensuojelua tai muuten lastensuojelun eittämättä kriittisen työntekijävajeen ratkaisuun. Socca haluaa huomauttaa sosiaalityön olevan laaja kenttä, ja tämänkaltaisia uudistuksia tulisi tarkastella useammasta näkökulmasta. Vammaispalvelulain uudistus lykkääntyi ja on tulossa voimaan 1.1.2025, mikä aiheuttaa osaltaan muutoksia sosiaalihuollon järjestämiseen.

Esityksessä mainitaan, että tilapäisenä sosiaalityöntekijänä toimiminen toisi mahdollisuuden tutustua alaan, tai madaltaa kynnystä sosiaalialalle siirtymiseen. Nykyisen hallituksen päätös lakkauttaa aikuiskoulutustuki vaikeuttaa näiden tilapäisenä sosiaalityöntekijänä toimivien tai aikuisena ammattia vaihtavien todellisia mahdollisuuksia pätevätyä. Soccan mielestä tällaisia käytännössä mahdottomia perusteluita ei tulisi esittää. Lisäksi haluamme tuoda esiin tarvetta riittävien koulutusväylien ja pätevyitysmiskojen mahdollistamiseen.

Palomäki Kaisa
Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Socca